

List w obronie filozofii

Uniwersytet, a zatem i idea upowszechnionego, publicznego oświecenia, powstał wokół zinstytucjonalizowanej filozofii i razem z nią też umrze

Uniwersytet, a zatem i idea upowszechnionego, publicznego oświecenia, powstał wokół zinstytucjonalizowanej filozofii i razem z nią też umrze

Do Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Pani prof. dr hab. Leny Kolarskiej-Bobińskiej

W całej Polsce – z wyjątkiem Krakowa, Poznania i Warszawy – sytuacja finansowa studiów filozoficznych jest tragiczna. Wydziały filozofii zostały w ciągu dwóch ostatnich lat spauperyzowane przez wprowadzenie opłat za drugi kierunek studiów oraz oparcie finansowania działalności szkół wyższych na przelicznikach ilościowych. Wprowadzenie opłat za drugi kierunek zniechęciło do studiowania filozofii większość zainteresowanych nią studentów. Finansowanie szkół wyższych w zależności od liczby studentów każe wydziałom – w imię przetrwania – obniżyć aspiracje edukacyjne, m.in. przyjmować jak najwięcej kandydatów, bez względu na ich kwalifikacje.

28 listopada 2013 roku Rada Naukowa Instytutu Socjologii podjęła decyzję o likwidacji kierunku filozofia na Uniwersytecie w Białymstoku. Uzasadniła to „nierentownością” kierunku, związaną ze zbyt małą liczbą zapisanych nań studentów.

Jeżeli ta decyzja zostanie zatwierdzona przez wyższe uczelniane instancje, powstanie instytucjonalny precedens. Wiele wydziałów prowadzących studia z filozofii znajduje się w dużo gorszej sytuacji finansowej niż ośrodek białostocki. W ciągu paru lat we wszystkich ośrodkach akademickich poza Krakowem, Poznaniem i Warszawą filozofia może zostać po prostu zlikwidowana.

Inne kierunki humanistyczne wcale nie mają się lepiej. Z podobnymi trudnościami zmagają się historia, filologia klasyczna, historia sztuki, czasem nawet socjologia. We wszystkich tych przypadkach władze

uczelnia będą mogły skorzystać z białostockiego precedensu. To, co dziś spotyka filozofię w Białymstoku, zagraża większości wydziałów humanistycznych w Polsce.

Uniwersytet, a zatem i idea upowszechnionego, publicznego oświecenia, powstał wokół zinstytucjonalizowanej filozofii i razem z nią też umrze. Od Arystotelesa po Wilhelma von Humboldta filozofia uzasadniała i organizowała porządek nauk. Jej związek z uniwersytetem nie jest jednak tylko historyczny. Bez filozofii akademia spadnie do pozycji szkoły zawodowej – szkółki cechowej dla nieopłacanych stażystów zagranicznych firm. Filozofia jest symbolem autonomii nauki; tego wszystkiego, czego nie daje się w akademickiej nauce wykorzystać do utylitarnych celów. Likwidatorzy filozofii – bezinteresownego, rygorystycznego, wolnego myślenia – to wrogowie polskiego Oświecenia.

Gani się uniwersytet za to, że nie jest pokornie dostosowany do realiów polskiego rynku pracy. Tenże rynek pracy, który wypchnął dwa miliony ludzi z kraju, a mimo to wciąż 13,5 procent skazuje na bezrobocie, jest strukturalnie chory – a zatem wymaga nie tyle dostosowania się do niego, ile strukturalnej przebudowy. Mówi się, że biednego nie stać na zbyt tanie rzeczy. Polski nie stać więc na likwidację dziedziny odpowiedzialnej za czyste myślenie. Myślenie filozoficzne jest myśleniem strategicznym, problematyzującym cele, środki i założenia wszelkiego rozwoju i działania. Jego abstrakcyjny charakter jest więc zaletą – podstawowym warunkiem innowacyjności. Czy rację ma centrolewica – że jesteśmy wobec Zachodu niedobrze zapóźnieni – czy też prawica – że jesteśmy wobec niego niedobrze zależni – nie stać nas na to, żeby zlikwidować centrum uniwersytetu i krytyczny nerw społeczeństwa. Nie można zmienić naszej społeczno-gospodarczej

struktury bez umiejętności myślenia strategicznego, bez umiejętności dokonywania abstrakcyjnych kombinacji strukturalnych. Trzeba dużo czystej myśli, żeby nas z tej pozycji zapóźnionej zależności wyprowadzić.

Tymczasem pseudomodernizatorski ograniczony pragmatyzm tam, gdzie tylko może, oszczędza na kulturze, nie mogąc przeliczyć jej na krótkoterminowy zysk. Mówi się o „gospodarce opartej na wiedzy”, a jednocześnie niszczy się kulturalną, intelektualną i edukacyjną infrastrukturę. Polska gospodarka jest skrajnie nieinnowacyjna między innymi dlatego, że pozwala sobie na marnowanie intelektualnego potencjału swoich obywateli. Ponad tysiąc zlikwidowanych szkół w Polsce w ostatnich dwóch latach, systematyczne odchudzanie programu humanistycznego w liceum, cięcia budżetu olimpiad przedmiotowych, rezygnacja z dofinansowania czasopism naukowych i społecznych – to obraz kulturalnej pustyni, rosnącej w ciągu ostatnich paru lat. Bankructwo większości ośrodków akademickiej filozofii, w ślad za nimi zaś innych wydziałów humanistyki, doprowadzi do końca kulturalne spustoszenie polskiej prowincji.

Zwracamy się do pani minister Leny Kolarskiej-Bobińskiej o stworzenie warunków prawnych, w których żaden z kierunków filozoficznych – ani w Białymstoku, ani w żadnej innej polskiej uczelni – nie zostanie zlikwidowany. W związku z tym oczekujemy:

1. Rezygnacji z pobierania opłat za studiowanie drugiego kierunku dla 50% najlepszych studentów w roku akademickim 2014-2015 oraz pełnej rezygnacji z opłat za studiowanie drugiego kierunku począwszy od roku akademickiego 2015-2016.

2. Wprowadzenia mechanizmów prawnych zachęcających Rektorów do częściowego finansowania mniej rentownych – a dla kultury niezwykle ważnych – wydziałów ze środków wypracowanych przez lepiej prosperujące wydziały.

Sygnatariusze listu:

Bielik-Robson Agata (filozofka, Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk oraz Uniwersytet w Nottingham)

Bortnowska Halina (publicystka, współzałożycielka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka)

Bristiger Michał (muzykolog, krytyk muzyczny, popularyzator muzyki)

Bugaj Ryszard (ekonomista, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk)

Bukraba-Rylska Izabela (socjolog, kierownik Zakładu Socjologii Wsi Instytutu Wsi i Rolnictwa PAN oraz Zakładu Socjologii Wsi i Miasta Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego)

Byrski Krzysztof (tłumacz, orientalista, Instytut Orientalistyki Uniwersytetu Warszawskiego)

Bohun Michał (filozof, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Cichocki Marek (historyk idei, politolog, publicysta)

Chmielewski, Adam (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego)

Cywiński Bohdan (historyk idei, eseista, publicysta, współzałożyciel Uniwersytetu Latającego i Towarzystwa Kursów Naukowych)

Chojecki Mirosław (członek KOR, wydawca literatury podziemnej, producent filmowy)

Domański Juliusz (filozof i filolog klasyczny, Uniwersytet Warszawski, Polska Akademia Umiejętności)

Dudek Antoni (politolog, historyk, IPN)

Dunin Kinga (publicystka, "Krytyka Polityczna")

Długokęcki Wiesław (historyk, dziekan Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego)

Dybel Paweł (filozof, IFiS PAN oraz ISNS Uniwersytetu
Warszawskiego)

Dzielska Maria (historyk i filolog klasyczny, tłumacz, Instytut Historii
Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Engelking Barbara (psycholog i socjolog, dyrektor Centrum Badań nad
Zagładą Żydów)

Gadacz Tadeusz (filozof, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

Gawin Dariusz (historyk i filozof, zastępca dyrektora Muzeum
Powstania Warszawskiego)

Gdula Maciej (socjolog, Instytut Socjologii Uniwersytetu
Warszawskiego)

Grzebiński Adam (filozof, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Hartwig Julia (poetka, eseistka, tłumaczka)

Hołówka Jacek (filozof, kierownik Zakładu Filozofii
analitycznej Instytut Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego, redaktor
naczelny "Przeglądu Filozoficznego")

Hołówka Teresa (filozofka, logiczka, IF UW)

Janion Maria (literaturoznawczyni, eseistka, Instytut Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk)

Jarnuszkiewicz Marcin (reżyser teatralny, scenograf)

Jedlicki Jerzy (historyk, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk)

Kaczmarek Romuald (historyk sztuki, dyrektor Instytutu Historii Sztuki
Uniwersytetu Wrocławskiego)

Karłowicz Dariusz (filozof, publicysta, prezes Fundacji Świętego
Mikołaja)

Kiejzik Lilianna (filozofka, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu w
Zielonej Górze)

Kłoczowski Jan Andrzej OP (filozof, kapłan)

Kobierzycki Tadeusz (kierownik Katedry Nauk Humanistycznych,
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina)

Jerzy Kochan (filozof, kierownik Zakładu Filozofii Kultury Uniwersytetu
Szczecińskiego, redaktor naczelny czasopisma filozoficznego "Nowa
Krytyka")

Kochanowicz Jacek (socjolog, historyk, kierownik Zakładu Historii
Gospodarczej Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu
Warszawskiego)

Krasnodębski Zdzisław (socjolog, publicysta, Uniwersytet w Bremie)

Król Marcin (filozof, historyk idei, kierownik Katedry Historii idei i
Antropologii Kulturowej Instytutu Stosowanych Nauk
Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego)

Kruszyńska Sabina (filozofka, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu
Gdańskiego)

Krynicky Ryszard (poeta, tłumacz, wydawca)

Kula Marcin (historyk społeczny, Instytut Historii Uniwersytetu
Warszawskiego)

Kulka Konstanty (skrzypek i pedagog, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina)

Kuroń Danuta (Uniwersytet Powszechny im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach)

Kuniński Miłowit (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Lazari Andrzej de (historyk idei i rusycysta, Uniwersytet Łódzki)

Leder Andrzej (psychoanalityk, filozof, IFiS PAN, Krytyka Polityczna)

Lengauer Włodzimierz (historyk, Uniwersytet Warszawski)

Libera Antoni (pisarz, tłumacz, reżyser teatralny)

Łagowski Bronisław (filozof, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)

Łubieński Tomasz (eseista, dramaturg, prozaik, redaktor naczelny "Nowych Książek")

Łuków Paweł (filozof, kierownik Zakładu Etyki Instytut Filozofii
Uniwersytetu Warszawskiego)

Marzec Zofia (iberystka, dyrektor Instytutu Iberystyki Uniwersytetu
Warszawskiego)

Matuszewski Krzysztof (filozof, Uniwersytet Łódzki)

Matywiecki Piotr (poeta, krytyk literacki, eseista)

Meissner Krzysztof (fizyk teoretyk, Wydział Fizyki Uniwersytetu
Warszawskiego)

Mencwel Andrzej (historyk idei, krytyk literacki, twórca Instytutu
Kultury Polskiej UW)

Migasiński Jacek (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu
Warszawskiego)

Miodoński Leon (filozof, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu
Wrocławskiego)

Mizińska Jadwiga (filozof, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w
Lublinie)

Morawińska Agnieszka (historyczka sztuki, dyrektorka Muzeum Narodowego w Warszawie)

Mytkowska Joanna (kuratorka i historyczka sztuki, dyrektorka Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie)

Nosowski Zbigniew (publicysta, działacz katolicki, redaktor naczelny "Więzi")

Nowak Andrzej (historyk, Instytut Historii UJ, były redaktor naczelny "Arcanów")

Nycz Ryszard (literaturoznawca, Kierownik Katedry Antropologii Literatury i Badań Kulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Olszaniec Włodzimierz (filolog klasyczny, dyrektor Instytutu Filologii Klasycznej UW)

Oszajca Wacław SJ (publicysta, poeta, Papieski Wydział Teologiczny)

Paczkowski Andrzej (historyk, przewodniczący Rady IPN)

Paczkowska-Łagowska Elżbieta (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Paczoska Ewa (literaturoznawczyni, dyrektor Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego)

Paszewski Andrzej (genetyk, Polska Akademia Nauk)

Penderecki Krzysztof (kompozytor, dyrygent, profesor Akademii Muzycznej w Krakowie)

Piecuch Czesława (filozof, Uniwersytet w Zielonej Górze)

Pieniążek Paweł (filozof, Uniwersytet Łódzki)

Piłat Robert (filozof, IFiS PAN i Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

Piotrowski Piotr (historyk sztuki, Kierownik Zakładu Historii Sztuki Nowoczesnej w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Pomian Krzysztof (historyk, filozof, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, przewodniczący komitetu naukowego Muzeum Europy w Brukseli)

Potocka Maria Anna (historyczka sztuki, dyrektorka Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie)

Salij Jacek (teolog, kierownik Katedry Teologii Dogmatycznej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie)

Samsonowicz Henryk (historyk, Warszawa)

Smolar Aleksander (politolog i publicysta, Prezes Fundacji im. Stefana Batorego)

Sosnowski Jerzy (publicysta, eseista, radiowiec)

Sowa Jan (socjolog i kulturoznawca, Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Staniszkis Jadwiga (socjolog, Warszawa)

Starczewska Krystyna (pedagog, działaczka społeczna, Warszawa)

Starzyńska-Kościuszko Ewa (filozof, dyrektorka IF Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Stróżewski Władysław (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Strzępka Monika (reżyserka teatralna)

Styka Jerzy (filolog klasyczny, dyrektor Instytutu Filologii Klasycznej UJ)

Suchan Jarosław (historyk sztuki, dyrektor Muzeum Sztuki w Łodzi)

Szacki Jerzy (socjolog, Uniwersytet Warszawski, Polska Akademia Nauk)

Szkudlarek Tomasz (pedagog, Kierownik Zakładu Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych przy Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego)

Szubka Tadeusz (filozof, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu Szczecińskiego)

Szylak Aneta (kuratorka i historyczka sztuki, Dyrektorka Instytutu Sztuki Wyspa w Gdańsku)

Szymański Mikołaj (filolog klasyczny, redaktor naczelny czasopisma "Meander")

Środa Magdalena (etyk, Instytut Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego)

Świątkowska Bogna (dziennikarka i działaczka społeczna, Prezeska Fundacji Nowej Kultury "Bęc Zmiana")

Tarnowski Karol (filozof, Uniwersytet Papieski w Krakowie)

Toruńczyk Barbara (historyczka literatury, publicystka, działaczka opozycji w PRL, Prezeska Fundacji Zeszytów Literackich)

Walicki Andrzej (filozof, historyk idei, profesor Uniwersytetu Notre Dame w Indianie i członek Polskiej Akademii Nauk)

Wesołowska Elżbieta (filolog klasyczny, dyrektor Instytutu Filologii Klasycznej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Wielowieyski Andrzej (działacz opozycji w PRLu, publicysta, były parlamentarzysta)

Witkowski Lech (filozof, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)

Wiśniewski Ryszard (filozof, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Wodziński Cezary (filozof, Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk)

Woleński Jan (filozof, Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Woźniakowski Henryk (publicysta, wydawca, tłumacz, prezes Zarządu Społecznego Instytutu Wydawniczego "Znak")

Wróblewska Hanna (historyczka sztuki, Dyrektorka Narodowej Galerii Sztuki "Zachęta" w Warszawie)

Wygnański Jakub (działacz i współtwórca organizacji pozarządowych, Warszawa)

Zagajewski Adam (poeta, eseista, prozaik, tłumacz)

Zanussi Krzysztof (reżyser, scenarzysta)

Zybertowicz Andrzej (socjolog, Instytut Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Żelazna Jolanta (filozof, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Żelazny Mirosław (filozof, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

Żuchowski Tadeusz (historyk sztuki, dyrektor Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)